

Giải pháp quy hoạch xây dựng các đảo lớn của Việt Nam phát triển bền vững, đảm bảo an ninh quốc phòng

Solutions for planning and developing VietNam's large islands for sustainable development, ensuring national defense, security

> TS.KTS LÊ KIM THƯ¹, THS.KTS BÙI THỊ KIM DUNG²

¹Học viện Kỹ thuật quân sự

²Viện Thiết kế, Tổng cục Hậu cần

TÓM TẮT

Bài báo đi tìm câu trả lời cho việc có nên quy hoạch xây dựng các đảo lớn của Việt Nam cho phát triển kinh tế, đảm bảo quốc phòng an ninh hướng tới bền vững. Trước diễn biến phức tạp của tình hình biển Đông hiện nay đang đặt ra việc phải gắn phát triển kinh tế biển đảo với an ninh quốc phòng là hết sức cần thiết. Trên thực tế việc gắn kết hai lĩnh vực này đã được thực hiện và đạt được một số kết quả nhất định. Tuy nhiên ở một số nơi, vào những thời điểm khác nhau thì hiệu quả của sự gắn kết còn hạn chế. Đây là cơ sở để từ đó nghiên cứu đưa ra giải pháp quy hoạch xây dựng các đảo lớn của Việt Nam phát triển bền vững, đảm bảo quốc phòng an ninh và tăng trưởng kinh tế.

Từ khóa: Không gian kiến trúc cảnh quan; đảo; phát triển kinh tế biển đảo; an ninh quốc phòng ...

ABSTRACT

This article aims to address the question of whether landscape architecture should be organized on Vietnamese islands with a focus on developing tourism in conjunction with national security and defense. Considering the current complex developments in the East Sea, it is essential to integrate island tourism development with national security and defense. In practice, the integration of these two areas has been implemented and has achieved certain results; however, in some places and at some times, the effectiveness of this integration remains limited. This forms the basis for research to propose suitable solutions for organizing landscape architecture to promote tourism development while ensuring national security and defense on Vietnamese islands.

Keywords: Landscape architecture space; island; maritime and island tourism development; national security and defense.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Phát triển bền vững kinh tế biển gắn với bảo đảm quốc phòng, an ninh là một trong những quan điểm quan trọng của Nghị quyết 36-NQ/TW về “Chiến lược phát triển bền vững kinh tế biển Việt Nam đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045”, nhằm đưa Việt Nam trở thành Quốc gia mạnh về biển, giàu từ biển, phát triển bền vững và thịnh vượng.

Kinh tế biển, đang được đầu tư nghiên cứu, khai thác và phát triển mạnh ở nhiều quốc gia có lợi thế về biển, đảo trên thế giới, trong đó có Việt Nam. Quyết định số 147/QĐ-TTg ngày 22/01/2020 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Chiến lược phát triển kinh tế và du lịch Việt Nam đến năm 2030 đã xác định: Kinh tế du lịch biển, đảo là một trong 4 dòng sản phẩm chủ đạo, có lợi thế của du lịch Việt Nam. Tại hội nghị thúc đẩy thu hút khách quốc tế vào Việt Nam diễn ra vào ngày 21/12/2022 do Văn phòng Chính phủ tổ chức, Ủy viên Bộ Chính trị, Thủ tướng Chính phủ Phạm Minh Chính nhấn mạnh, một trong những giải pháp thúc đẩy việc thu hút khách quốc tế là ngành kinh tế du lịch cần cấu lại sản phẩm,

phương thức thực hiện, trong đó tập trung xây dựng các sản phẩm du lịch đa dạng, độc đáo, như: Du lịch biển đảo, du lịch sinh thái, du lịch văn hóa... Điều này càng thêm khẳng định tầm quan trọng của du lịch biển, đảo trong tổng thể chung phát triển du lịch Việt Nam. Phát triển kinh tế du lịch biển, đảo đã mang lại những vai trò và tác động tích cực cho các quốc gia. Du lịch biển, đảo luôn là loại hình có vai trò và tỷ trọng lớn cả về giá trị doanh thu, số lượng lao động, cơ sở hạ tầng - vật chất kỹ thuật... trong ngành du lịch. Trong những năm vừa qua, kinh tế du lịch các tỉnh ven biển đóng một phần quan trọng trong phát triển kinh tế, chiếm hơn 60% tổng thu du lịch của cả nước. Tốc độ tăng trưởng về thu nhập từ kinh tế du lịch trong vòng 15 năm trở lại đây giữ mức tăng trưởng hơn 24%/năm. Đây được xem là loại hình du lịch mũi nhọn, giữ vai trò chủ đạo và là giải pháp cứu cánh để vực dậy nền kinh tế kém phát triển cho các quốc gia ven biển hiện nay. Phát triển kinh tế du lịch biển, đảo giúp nâng cao đời sống, cải thiện thu nhập và phúc lợi cho cộng đồng cư dân ven biển.

Việt Nam là quốc gia ven biển nằm trên bờ Tây của Biển Đông,

có địa chính trị và địa kinh tế rất quan trọng. Với diện tích vùng biển gấp ba lần diện tích đất liền, 3260 km đường bờ biển trải dài trên 14 vĩ độ, qua 28 tỉnh, thành phố. Biển Việt Nam bao gồm 2773 đảo lớn, nhỏ ven bờ cùng hai quần đảo Hoàng Sa và Trường Sa, với diện tích phần nổi khoảng 1.720 km, trong đó các đảo nhỏ (dưới 0,5 km²) chiếm hơn 97%. Các đảo phân bố từ tây vịnh Bắc Bộ đến đông vịnh Thái Lan nhưng chủ yếu tập trung ở hai vùng biển Đông Bắc và Tây Nam. Các đảo nổi tiếng giàu, đẹp và có vị trí chiến lược như Bạch Long Vĩ, Phú Quốc, Thổ Chu, Côn Đảo, Côn Cỏ, Phú Quý, Cát Bà... Với lợi thế như vậy, Việt Nam có giá trị rất lớn về kinh tế, chính trị, an ninh quốc phòng và đặc biệt với cảnh quan độc đáo, tài nguyên đặc sắc, đa phần còn khá hoang sơ, các hòn đảo này có giá trị hết sức đặc biệt với ngành du lịch. Thời gian gần đây, chủ trương phát triển kinh tế xã hội trên các đảo đang là xu hướng được nhà nước quan tâm. Với tầm nhìn xa hơn của Chiến lược phát triển kinh tế du lịch Việt Nam đến năm 2030 được Chính phủ phê duyệt năm 2020 trong nội dung giải pháp đầu tiên thuộc nhóm giải pháp phát triển sản phẩm du lịch đã nêu rõ: “Dựa trên tiềm năng, lợi thế nổi trội về tài nguyên biển, đảo, tập trung phát triển sản phẩm du lịch biển, đảo đặc biệt tại các tỉnh duyên hải miền Trung, Quảng Ninh, Hải Phòng, Bà Rịa Vũng Tàu, Kiên Giang, Cà Mau; nghiên cứu thí điểm phát triển du lịch ra các vùng biển đảo xa bờ; chú trọng phát triển các loại hình du lịch nghỉ dưỡng, sinh thái, giải trí và thể thao biển đảo đặc biệt cao cấp, có thương hiệu mạnh và sức cạnh tranh cao tại các vịnh biển nổi tiếng... và các đảo Phú Quốc, Côn Đảo, Cát Bà, Cù Lao Chàm, Lý Sơn, Phú Quý...”. Do đó, bài báo lựa chọn vấn đề thúc đẩy, phát triển kinh tế du lịch tại các đảo là hướng đi phù hợp tình hình điều kiện Việt Nam cũng như chủ trương của nhà nước.

Theo khảo sát, quy hoạch xây dựng là một trong những yếu tố hàng đầu ảnh hưởng quyết định của khách khi lựa chọn địa điểm du lịch. Như vậy tổ chức không gian cảnh quan, xây dựng các công trình là giải pháp tiên quyết để thúc đẩy kinh tế du lịch phát triển. Hơn thế nữa không gian du lịch sinh thái biển đảo luôn gắn liền với việc bảo tồn, xây dựng mới các công trình, phát huy tài nguyên cảnh quan, môi trường du lịch, đầu tư xây dựng cơ sở hạ tầng dịch vụ du lịch hợp lý và hiệu quả, sản phẩm du lịch phù hợp và có trách nhiệm.

Mặc dù có tiềm năng, lợi thế về phát triển kinh tế du lịch, song hiện nay việc phát triển hệ thống hạ tầng trên đảo, quy hoạch xây dựng các công trình, cải tạo cảnh quan, môi trường đang là vấn đề bất cập nổi cộm nhất. Một số doanh nghiệp đã triển khai đầu tư phát triển các khu du lịch cũng như khu nghỉ dưỡng (Tập đoàn Vingroup, Tập đoàn Sun group, Novaland, FLC, ...). Việc đầu tư đó thu hút nhiều khách du lịch, thúc đẩy phát triển kinh tế địa phương, đồng thời góp phần khẳng định chủ quyền biển đảo của chúng ta. Các khu vực trước kia là các làng chài nghèo ven biển, đổi cát hoang vu được thay đổi mới. Tuy nhiên việc đầu tư còn nhỏ lẻ, manh mún, thiếu sự đồng nhất các cơ sở hạ tầng du lịch với hạ tầng quản sự đã làm cho sự khai thác lợi thế về cảnh quan tự nhiên cũng như văn hóa còn bị hạn chế. Các mô hình kinh tế du lịch trên các đảo chưa khai thác hiệu quả thế mạnh của hệ sinh thái trên đảo, do đó chưa tạo ra sự khác biệt cơ bản với du lịch trên đất liền. Các hoạt động du lịch thuần túy cũng đang làm mất dần cảnh quan sinh thái tự nhiên, ảnh hưởng môi trường... Việc phát triển ở các khu vực ven biển sẽ tác động đến môi trường, ảnh hưởng trước tiên là làm hư hại các sinh vật tầng đáy, mất đi môi trường sinh sống của các loài thủy sinh, ngoài ra còn ảnh hưởng đến dòng chảy dẫn đến sạt lở ở các vùng xung quanh. Thêm nữa việc phát triển quá nhanh các không gian ven biển

còn tạo ra trầm tích lơ lửng trong nước. Sự xuất hiện các trầm tích này phát tán ra các khu vực biển xung quanh làm cho độ đục nước biển khu vực đó tăng lên, các sinh vật phù du không có ánh sáng mặt trời để quang hợp dẫn đến chuỗi thức ăn bị thay đổi, xáo trộn thậm chí còn biến mất. Sự ra tăng các trầm tích trong nước cũng làm một số hệ sinh thái như rừng ngập mặn, cỏ biển bị chết.

Biển, đảo Việt Nam ngày nay luôn được nhà nước quan tâm đầu tư với góc độ là những chốt tiền tiêu của Tổ quốc. Vì vậy, vai trò và nhiệm vụ trên các đảo hiện nay tập trung chủ yếu vào lĩnh vực an ninh quốc phòng. Lợi ích bảo vệ an ninh quốc phòng, giữ vững chủ quyền đất liền của các đảo đem lại vô cùng quan trọng. Từ vị trí, diện tích, hình thể, sự phân bố của các đảo, có thể thấy các đảo có nghĩa vụ bảo đảm chủ quyền quốc gia vùng biển, như một tiền đồn, bảo vệ toàn vẹn lãnh thổ đất liền bên trong. Do đó, mục tiêu phát triển kinh tế du lịch trên các đảo giai đoạn nào cũng không thể tách rời an ninh quốc phòng.

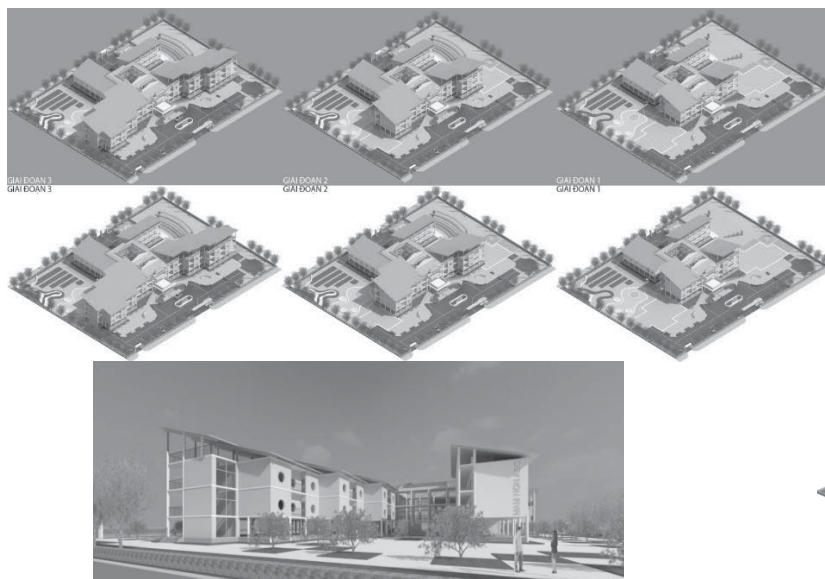
An ninh quốc phòng vững chắc sẽ tạo môi trường hòa bình, ổn định để thu hút các nhà đầu tư, khách du lịch đến đầu tư du lịch, nghỉ dưỡng, thúc đẩy phát triển kinh tế du lịch. Ngược lại nếu tiềm năng an ninh quốc phòng yếu kém, trật tự an toàn xã hội không được bảo đảm sẽ tất yếu tạo ra những vấn đề bất ổn về kinh tế, chính trị, xã hội, làm giảm khả năng thu hút khách du lịch đến tham quan nghỉ dưỡng, ảnh hưởng tiêu cực đến sự phát triển kinh tế du lịch. Thực tiễn đã chứng minh, nơi nào có sự ổn định về chính trị thì nơi đó thu hút được nhiều du khách đến tham quan nghỉ dưỡng điển hình như: các nước Bắc Âu, Singapore... Ngược lại nơi nào bất ổn về an ninh chính trị, xung đột sắc tộc, tranh chấp chủ quyền thì nơi đó khó thu hút khách du lịch như một số nước Bắc Phi, Trung Đông...

Trong bối cảnh hội nhập ngày nay, để thúc đẩy du lịch phát triển, chúng ta đang đẩy mạnh mở cửa thu hút đầu tư, thu hút khách du lịch. Tuy nhiên, bên cạnh đối tác, du khách có thiện chí thì phải cảnh giác với các thế lực thù địch, tội phạm quốc tế, tệ nạn xã hội trà trộn, len lỏi theo con đường đầu tư, du lịch để tìm hiểu, nghiên cứu về thể trận quốc phòng, khả năng phòng vệ biển đảo nước ta nhằm phục vụ mục đích xấu. Bên cạnh đó phát triển kinh tế du lịch kéo theo hiện tượng, tệ nạn độc hại ảnh hưởng xấu an ninh chính trị, trật tự an toàn xã hội địa phương, hình ảnh con người Việt Nam.

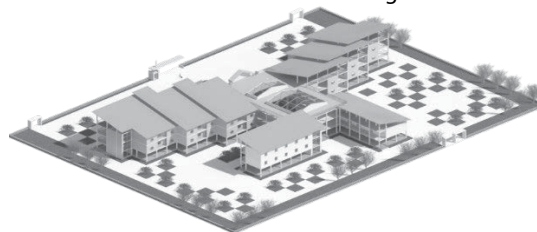
Từ những lý luận thực tiễn, đặt ra việc gắn kết phát triển kinh tế du lịch gắn với an ninh quốc phòng trong bối cảnh hội nhập ngày nay là cần thiết để vừa bảo đảm phát triển du lịch ổn định, hiệu quả, vừa đảm bảo tăng cường tiềm lực, sức mạnh an ninh quốc phòng bảo vệ chủ quyền biển đảo.

Đã có một số đề tài nghiên cứu đưa ra giải pháp tổ chức kiến trúc cảnh quan và vấn đề phát triển du lịch tại đảo nhưng chưa có đề tài nào đề cập đến vấn đề an ninh quốc phòng. (Luận án của thạc sỹ Nguyễn Thế Cường (2014) đề cập Giải pháp tổ chức kiến trúc cảnh quan huyện đảo Côn Cỏ, tỉnh Quảng Trị; Luận án của thạc sỹ Tạ Thu Trang (2016) đề cập Tổ chức không gian kiến trúc cảnh quan khu du lịch đảo Vạn cảnh, huyện Vân Đồn, tỉnh Quảng Ninh theo hướng sinh thái; Luận án của thạc sỹ Trần Xuân Mới (2012) đề cập Phát triển du lịch sinh thái biển đảo Cù Lao Chàm - tỉnh Quảng Nam; Luận án của thạc sỹ du lịch Phan Đông Nhựt (2015) đề cập Nghiên cứu sản phẩm du lịch biển đảo Quảng Nam; ...)

Chính vì vậy, bài báo “**Quy hoạch xây dựng các đảo lớn của Việt Nam phát triển bền vững, đảm bảo quốc phòng an ninh và phát triển kinh tế.**” là một hướng nghiên cứu mới, đáp ứng được yêu cầu cấp thiết về việc phát triển kinh tế biển nhưng phải đảm bảo quốc phòng an ninh.

Phối cảnh quy hoạch một số công trình dân sinh trên đảo Trường sa

2. Ý NGHĨA KHOA HỌC

- Xây dựng các quan điểm và nguyên tắc cho sự hình thành các mô hình tổ chức không gian quy hoạch kiến trúc các công trình trên đảo theo hướng phát triển kinh tế du lịch gắn với an ninh quốc phòng.

- Xây dựng mô hình về tổ chức không gian kiến trúc cảnh quan trên đảo Việt Nam theo hướng phát triển du lịch gắn với an ninh quốc phòng.

- Đề xuất các giải pháp Tổ chức quy hoạch xây dựng công trình, không gian kiến trúc cảnh quan trên các đảo Việt Nam theo hướng phát triển kinh tế du lịch gắn với an ninh quốc phòng.

Ý nghĩa thực tiễn

Bổ sung hướng mới cho giải pháp quy hoạch kiến trúc các công trình, tổ chức không gian kiến trúc cảnh quan trên các đảo theo hướng phát triển kinh tế du lịch gắn với an ninh quốc phòng. Các đề xuất có giá trị thực tiễn cao, phù hợp làm tài liệu tham khảo, hướng dẫn thiết kế.

Một số giải pháp

- Nói về vấn đề quy hoạch kiến trúc công trình, tổ chức cảnh quan trên đảo cần chú ý một số điểm như sau:

+ Nói về quy hoạch, phải lưu ý tới việc phân khu hợp lý. Khu dân cư, khu du lịch, khu quốc phòng riêng biệt nhưng kết hợp hài hòa, dễ dàng tác động qua lại.

+ Cần quan tâm tới hệ thống bể dự trữ nước mưa để bổ sung cho nguồn nước ngầm ngày một cạn kiệt. Rừng trên đảo cũng cần được phục hồi, các khu bảo tồn biển cũng phải được hoàn lại do san hô đã bị khai thác nhiều.

+ Hệ thống cầu cảng, sân bay, khách sạn, nhà nghỉ... nên quy hoạch sao cho có ngôn ngữ đặc trưng, riêng biệt, tránh sự đơn điệu, làm mất đi cảnh quan tự nhiên trên đảo.

+ Chiều sáng ban đêm, về hệ thống đèn chiếu sáng... cần được tính toán kỹ lưỡng sao cho ra cái đặc trưng riêng có của đảo.

→ Muốn phát triển kinh tế mũi nhọn trên đảo là du lịch thì bài học kinh nghiệm của nhiều nơi cho thấy phải hết sức lưu ý tới cảnh quan, môi trường và những giá trị truyền thống của địa phương.

- Nói về vấn đề phát triển du lịch trên đảo cần chú ý một số điểm như sau:

+ Để du lịch đảo phát triển, tiềm năng tự nhiên và lịch sử văn hóa cần được đánh thức với sự kết nối hài hòa. Ngay từ bây giờ, cần có phương án kết nối giữa di sản tự nhiên với các di sản lịch sử - văn hóa, để tạo nên những geosite làm phong phú cho tuyến hành trình tham

quan. Đội ngũ cán bộ chuyên sâu cần được đào tạo để quản lý, bảo tồn và phát huy các di sản nêu trên một cách có hiệu quả, đáp ứng cho nhu cầu trước mắt cũng như lâu dài. Việc phát huy ý thức cộng đồng để bảo vệ và quảng bá di sản, như là một trong những yếu tố tiên quyết.

+ Để đảo phát triển kinh tế du lịch bền vững và nề nếp ngay từ lúc này, cơ quan chức năng cần có những văn bản pháp quy quản lý chặt chẽ hơn. Việc xây dựng những công trình mới ngay trong khu vực cũng cần cụ thể hóa qua các văn bản luật.

3. KẾT LUẬN

Như chúng ta đã biết, vùng kinh tế động lực của Việt Nam đang dần hướng ra biển, tài nguyên kinh tế du lịch biển đảo nổi trội cùng quá trình hội nhập sâu rộng vào nền kinh tế thế giới mở ra cho chúng ta nhiều cơ hội phát triển du lịch biển đảo. Bảo vệ giữ gìn cảnh quan sinh thái trên đảo cũng là vấn đề tất yếu để bảo tồn, thúc đẩy du lịch. Bên cạnh đó, biển đảo là vùng rất nhạy cảm về chính trị, an ninh quốc phòng. Do đó việc Tổ chức quy hoạch xây dựng, không gian kiến trúc cảnh quan trên các đảo Việt Nam theo hướng phát triển bền vững, đảm bảo phát triển kinh tế với nhiệm vụ quốc phòng an ninh là vô cùng cần thiết, nhằm “đưa nước ta” trở thành quốc gia mạnh về biển, làm giàu từ biển, bảo đảm vững chắc chủ quyền như Đảng và Nhà nước ta xác định, nhất là trong bối cảnh tình hình biển Đông ngày càng phức tạp như hiện nay.

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

- [1]. Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch (2011), Báo cáo tổng hợp “Chiến lược phát triển du lịch đến năm 2020, tầm nhìn đến năm 2030”, Hà Nội.
- [2]. Nghị quyết về Chiến lược phát triển bền vững kinh tế biển Việt Nam đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045.
- [3]. Hướng dẫn Quy hoạch xây dựng doanh trại Quân đội.
- [4]. Tổ chức biên chế trong Quân đội nhân dân Việt Nam.
- [5]. Trần Thục và các cộng sự (Bộ Tài nguyên và Môi trường). Kịch bản biến đổi khí hậu và nước biển dâng cho Việt Nam. Hà Nội 2016, NXB Tài nguyên và Môi trường và Bản đồ Việt Nam, 170 trang.
- [6]. Quyết định 568/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ ngày 28/4/2010: Phê duyệt Quy hoạch phát triển kinh tế biển đảo Việt Nam đến năm 2020 (trích).
- [7]. Thủ tướng Chính phủ (2012). Chiến lược phát triển giáo dục 2011 - 2020 (Quyết định số 711/QĐ-TTg).